

Brielse Mare jg. 8, nr. 2, oktober 1998

Brielse Mare

Jaargang 8, nr. 2

Oktober 1998

*Mededelingen en historische bijdragen van de Vereniging
Vrienden van het Historisch Museum Den Briel*

COLOFON

De Brielse Mare is een uitgave van de Vereniging Vrienden van het Historisch Museum Den Briel en verschijnt tweemaal per jaar. Leden van de vereniging ontvangen dit tijdschrift automatisch.

ISSN:0927-8478

Correspondentie-adres van de vereniging:

Mevrouw Els Laroy-Meuse

Van Almondeweg 70, 3231 CS BRIELLE

Tel.: 0181-413635

Fax: 0181-413635

Postrekening Vereniging Vrienden van het Historisch Museum

Den Briel: 208792;

Minimum contributie f 20.-; familie-lidmaatschap f. 30.- per jaar.

Aanmeldingsformulier zie achter in dit nummer

Secretariaat Brielse Mare-redactie:

p/a Streekarchief V.-P. & R.

De Rik 22, 3232 LA BRIELLE

Postadres: Postbus 79, 3230 AB BRIELLE

Het e.v. nummer verschijnt in april 1999

Kopij uiterlijk eind februari 1999 bij het redactie-secretariaat.

Redactie:

A.A. van der Houwen (hoofdredacteur), K.J. Schipper,

Omslag-illustratie:

Admiraal Maarten Harpertsz. Tromp (1598-1653)

Coll. Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam

Druk: Drukkerij Brielle bv, Postbus 1, 3230 AA BRIELLE

Brielse Mare jg. 8, nr. 2, oktober 1998

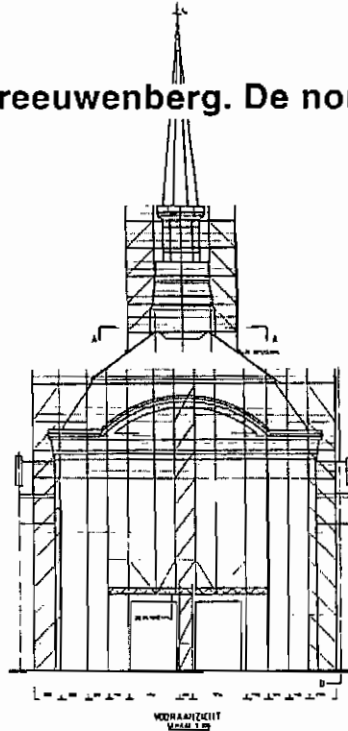
Brielse Mare

*Mededelingen en historische bijdragen van de Vereniging
Vrienden van het Historisch Museum Den Briel*

Niet alleen in de industrie, maar ook bij
restauraties is het onze "zorg" dat
anderen hun werk veilig kunnen doen!

Spreeuwenberg. De norm.

Koninklijke Stallen Den Haag

Steigerbouw

Werfplein 5 • 3238 BH Zwartewaal Tel. 0181 - 667300 • Fax 0181 - 663987

Inhoud

Van de redactie	5
Openingstijden en prijzen museum	4
Financieel overzicht	6
Verenigingsnieuws	8
Museumnieuws	9
Archiefnieuws	13
Historische bijdragen	
- Maarten Harpertszn. Tromp, 1598-1653	15
- De voorgeschiedenis van het Brielse Museum	27
- De geboorte van de vereniging 'Vrienden van het Trompmuseum'	39
Museum- en Streekinformatie op Internet	42
Tentoonstellingen	42
Recente publicaties	43
Aanmeldingsformulier 'Vrienden'	44
Auteursinstructies	45

Openingstijden en prijzen museum

1 nov t/m 31 mrt.	Dinsdag t/m vrijdag	10 - 17 uur
	Zaterdag	10 - 16 uur
	Zondag	gesloten

(Maandag gesloten)

Prijzen:	Kinderen tot 4 jaar	gratis
	Kinderen 4 t/m 12 jaar	f. 2.-
	Iedereen ouder dan 12 jaar	f. 4.-
	Geuzenkaart	f. 10.-
	(gezin met kinderen t/m 12 jaar)	
	Leden vriendenvereniging, MJK, Ver. Rembrandt en CJP	gratis

Adres Museum: Markt 1, tel. 475475; fax: 475476
3231 AH Brielle

	AANNEMINGSBEDRIJF	
	L. D. van DIJK BV Sinds 1965	
nieuwbouw, verbouw, renovatie en restauratie metsel- en betonwerken reiniging en ontstopping van rioleringen volledige verzorging van vergunning, subsidie-aanvragen en tekening		
VOOR INLICHTINGEN/OFFERTE: NOBELSTRAAT 81 - BRIELLE - 0181-415038/416506 - FAX 0181-416457		

Van de redactie

Het museum is Museum! Dit was de afgelopen weken misschien wel het belangrijkste nieuws dat te melden was vanuit het historisch museum aan de Markt. Het Historisch Museum Den Briel 'Maarten Harpertsz. Tromp' heeft het predikaat "erkend" gekregen. Proficiat! Over felicitaties gesproken: 'De vereniging Vrienden, veertig jaar jong', dat zou de titel van een artikel kunnen zijn. Helaas zit dat er ditmaal niet in. Maar niet getreurd; in de volgende nummers zal de geschiedenis van onze eigen 'club' in episoden aan u worden opgedist. In dit nummer beginnen we bij het begin; de oprichting in 1958, beschreven door mevrouw Klok-van den Blink.

En we gaan nog verder terug in de tijd: honderd jaar geleden werd het eerste initiatief genomen tot het museum waarvan wij allen vrienden zijn. Ter gelegenheid van de 300ste geboortedag van Tromp werd de Nederlandsche Trompcommissie opgericht, die zich tot doel stelde een museum op te richten in Brielle.

Dit museum zou de naam eren van een der grootste vlootvoogden van ons land en een der grootste 'zonen van den Briel'. Tromp heeft vele generaties geboeid; wie kent niet de verhalen over de bezem in de mast ten teken dat hij de zee had schoongeveegd van de Engelsen? En wie kent niet zijn bijnaam 'Bestevaer', een koosnaam die hij van zijn schepelingen kreeg? Het museum en Tromp zijn de belangrijkste ingrediënten van dit themanummer van de Brielse Mare. Maar u wordt ook weer geïnformeerd over de activiteiten op plaatselijk historisch gebied; de vereniging en het archief.

De redactie wenst u veel leesplezier.

Aart van der Houwen

Financieel Overzicht

ALGEMEEN

De wijziging van de statuten betekent tevens een wijziging in de presentatie van de financiële jaarstukken. De statuten van 1990 bepaalden, dat volstaan kon worden met een eenvoudige rekening en verantwoording. De nieuwe statuten regelen in artikel 14 het opstellen van een balans en een staat van baten en lasten. Ter toelichting het volgende:

BALANS

Aankoopfonds

Dit fonds is ingesteld om ontvangen giften bestemd voor aankopen van voor het Historisch Museum belangrijke stukken te kunnen verantwoorden. Het saldo van het fonds aan het einde van het boekjaar is gelijk aan het saldo per 31 december 1996.

Audio-apparatuur

Een in 1993 ontvangen bedrag van f. 2000.- is in 1997 besteed voor het door schenker bepaalde doel.

Vooruitbetaalde contributie

Betreft contributie 1998

EXPLOITATIE-OVERZICHT

Activiteiten

In 1997 verschenen twee uitgaven van het verenigingsblad Brielse Mare. Op 15 mei 1997 werd een excursie georganiseerd naar Hellevoetsluis met een bezoek aan het Droogdok Jan Blanken.

Verenigingslasten

Betreffen een attentie aangeboden aan de heer J.F. Sala bij zijn vertrek als burgemeester van Brielle; drukkosten acceptgiro's; bankkosten en kosten Kamer van Koophandel.

Overige baten

Betreffen ontvangsten uit geplaatste advertenties in de Brielse Mare.

Exploitatie-resultaat

Het boekjaar is afgesloten met een batig saldo groot	f.	3.754,17
Dit bedrag is toegevoegd aan het saldo per 31 december 1996 groot (zie balans)	f.	<u>1.510,62</u>
Totaal per 31 december 1997	f.	<u>5.264,79</u>

BALANS PER 31 DECEMBER 1997

Omschrijving	31 dec '97	31 dec '96	Omschrijving	31 dec '97	31 dec '96
Liquide middelen	11.492,29	9.818,12	Voorzieningen		
			Aankoopfonds	1.000,-	1.000,-
			Audio-apparaatuur	-,-	2.000,-
			Vooruitbetaalde		
			contributie	5.127,50	5.307,50
			Kortl. schulden	100,-	-,-
Totaal	<u>11.492,29</u>	<u>9.818,12</u>	Exploitatie-saldi	<u>5.264,79</u>	<u>1.510,62</u>
			Totaal	<u>11.492,29</u>	<u>9.818,12</u>

EXPLOITATIE-OVERZICHT 1997

Omschrijving	Bedrag	Omschrijving	Bedrag
<u>Activiteiten</u>			
Brielse Mare	2.517,13	Contributie	6.667,50
Excursie	342,45	Rente	192,12
		Excursie (bijdragen)	75,75
<u>Verenigingslasten</u>		Overige baten	310,-
Representatie	60,40		
Overige kosten	571,22		
Exploitatie-resultaat	<u>3.754,17</u>		
Totaal	<u>7.245,37</u>		<u>7.245,37</u>

De penningmeester, A. van der Vlugt

Verenigingsnieuws

Giften

Afgelopen zomer ontving de vereniging een cheque van f. 3.000,- van de Dennendael Groep die huizen gaat bouwen op het terrein van de voormalige houtcentrale 'De Eilanden'. Van een particulier ontvangen we gedurende de komende vijf jaar jaarlijks een schenking van f. 1000,-. Beide gulle gevers wordt namens het bestuur ook op deze plaats hartelijk dank gezegd.

Naamswijziging

De naamswijziging van de vereniging leidde vooral bij nieuwe leden nogal tot verwarring: na aanmelding als lid kreeg men een acceptgiro van de 'Vrienden van het Trompmuseum'. Er wordt driftig aan gewerkt om alle formaliteiten te regelen. De acceptgiro's voor de lidmaatschapsbijdrage 1999 zullen vermoedelijk wat later dan gebruikelijk verzonden worden, maar dan wel met vermelding van de nieuwe verenigingsnaam. Sorry voor het ongemak!

Meldpunt Cultureel Erfgoed

De gemeente Brielle heeft al lang een 'meldpunt Monumentenzorg', bereikbaar tijdens kantooruren onder nummer: 0181-471111, (Stads-kantoor, mevrouw Angelique van Oers). Minder eenvoudig was het er achter te komen waar men met meldingen over bijvoorbeeld dreigend verlies van Cultureel Erfgoed terecht zou kunnen. In deze lacune is nu voorzien, door het instellen van een 'Meldpunt Cultureel Erfgoed': bereikbaar van dinsdag t/m vrijdag tijdens kantooruren onder nummer: 0181-475473 (Museum, mevrouw Lenie van Steenberghe).

Museumnieuws

Tentoonstellingen

Sinds 19 september jl. is in het museum een expositie te zien rondom de zeeslagen van Maarten Harpertsz' Tromp. Aanleiding is het feit, dat deze zeeheld precies vierhonderd jaar geleden in Brielle werd geboren. Met de titel 'Perikelen ter Zee. Herinneringen aan de zeeslagen van Maarten Harpertsz' Tromp' is geprobeerd aan te geven, dat de opstelling een associatief karakter heeft. Er is de voorkeur gegeven aan een verzameling mooie en bijzondere objecten boven een geordend biografisch verhaal. Meer aandacht dan gebruikelijk is ingeruimd voor de relatie tussen Tromp en de Kaapvaart. Topstukken zijn schilderijen van Simon de Vlieger en Jacob G. Loef, een pen-tekening van Willem van de Velde de Oudere en een groot marmeren borstbeeld vervaardigd door Bartolomeus Eggers aan het eind van de zeventiende eeuw.

De opening bleef niet onopgemerkt: op de TV werd een reportage uitgezonden door 2Vandaag, en ook de NOS- en AVRO-Radio hebben al aandacht besteed aan de herdenkingstentoonstelling.

Nadat de kruitdampen van de zeeslagen van Tromp zijn opgetrokken, wordt de tentoonstellingsruimte in bezit genomen door het BOEKIEBOEKIE museum. Dit reizend museum voor kinderen organiseert dan in samenwerking met het Historisch Museum Den Briel de "Dichters Deuren". Over associatief gesproken! Gedichten, deuren, kunst...oude dingen, nieuwe dingen, mooi, lelijk... broos en stoer... De tentoonstelling gaat vergezeld van een educatief pakket voor scholen, maar ook voor individuele kinderen zullen er buitenkansjes van activiteiten zijn. De opening, op zaterdag 12 december, bestaat uit een toneelstuk van de jeugdtheaterschool Zuid-Holland.

Keurmerk

Het begrip museum is niet beschermd. Om professionalisering te stimuleren, heeft de Nederlandse Museum Vereniging een aantal criteria opgesteld, waar musea aan moeten voldoen om door de vereniging erkend te worden als 'geregistreerd museum'. Per provincie wordt een soort 'keurmerk' uitgereikt aan musea. In Noord- en Zuid-Holland is de registratie inmiddels afgerond. Voor het Historisch Museum Den Briel is er goed nieuws: dankzij de investeringen die de laatste jaren zijn verricht, is het museum erkend en heeft het het fel begeerde keurmerk gekregen. Fel begeerd, want slechts 38% van de musea in Noord- en Zuid-Holland voldeed volledig aan de criteria van NMV.

Cultuurregio 1999

Het Historisch Museum participeert in het programma van de activiteiten rondom "Voorne-Putten Rozenburg Cultuurregio van Zuid-Holland 1999". Het museum heeft een project ingediend dat de geschiedenis van de rivier de Goote als uitgangspunt heeft. De Goote, als verbindingsweg van noord naar zuid, is eeuwenlang bepalend geweest voor welvaart of juist armoede van de bevolking van Voorne. In de late middeleeuwen nog een brede rivier waar schepen op voeren met verre bestemmingen, werd hij in de loop der tijd tot niet meer dan een slootje - het huidige Spui bij 't Woud bijvoorbeeld. Onder de titel "Goudwater" organiseert het museum allereerst natuurlijk een tentoonstelling. Deze dient als achtergrond van een route langs de oude rivierloop, waar door middel van moderne technieken met geluid en beeld de veranderingen in het landschap zichtbaar worden gemaakt. Bezoekers kunnen langs deze route wandelen of fietsen en

op enkele punten wellicht varen. Gedurende tien weken zullen bovendien langs de route in samenwerking met Brielse verenigingen allerlei evenementen worden georganiseerd.

Christina

De restauratie van het portret van Christina van Zweden, vervaardigd door Justus van Egmond in 1653, nadert haar voltooiing. Het schilderij wordt in december in het museum terug verwacht. Het zal kort daarna worden geëxposeerd.

Onderzoek en catalogus

Het onderzoeksproject naar de herkomst van de collectie heeft een schat aan gegevens opgeleverd. Mede hierdoor is het mogelijk om de voorbereidingen voor een in 1999 te verschijnen catalogus, in gang te zetten. In het volgend jaar meer nieuws hier over.

Personeel

Het werd al even aangestipt: het onderzoeksproject is bijna afgerond. De projectmedewerker aan dit onderzoek van ons museum, Hannie Bal, is op 1 oktober formeel gestopt met haar werkzaamheden. In de praktijk zal zij echter nog op vrijwillige basis wat onderzoek ter afronding verrichten. Voorlopig nog niet uit het oog verloren dus!

We zijn opgelucht dat de vacature van medewerker educatie en presentatie op korte termijn kon worden vervuld.

Sinds 1 augustus is Rinske Jurgens bij het museum werkzaam, na een studie aan de Kunst-academie studeerde zij Kunstgeschiedenis en Culturele Studies in Amsterdam en is tenslotte in de museumwereld terecht gekomen. Naast haar werk voor ons museum is zij nog actief als medewerker van bureau Artifex in Amsterdam, een cultureel organisatiebureau. Zeker een versterking voor ons kleine team!

Een (bijna) onbekende vereniging: Het reglement van de 'Brielsche Football Club'; wie weet er meer van?

Archiefnieuws

Het streekarchief bergt een groot aantal archieven en collecties. In veel gevallen betreffen deze bekende verenigingen of instellingen. In een aantal gevallen echter tast de archivaris in het duister over de voorgeschiedenis en context van het betreffende archiefstuk. Dan biedt alleen de krant nog enig houvast. Voorbeelden hiervan zijn het reglement van de voetbalvereniging "B.F.C." en een foto van de "Vereniging voor Verbetering van Volksvermaak", twee verenigingen die in Brielle hebben bestaan.

De vroegste voetbalgeschiedenis van Brielle

Omstreeks de eeuwwisseling bestond in Brielle de voetbalvereniging "B.F.C." (Brielsche Football Club). Alles wat daaraan in het streekarchief herinnert, is een gedrukt exemplaar van het reglement. Uit dit reglement blijkt dat de vereniging op 1 april 1898 werd opgericht en dat het reglement op 17 juni 1899 op de algemene vergadering werd goedgekeurd. Het elftal ging gekleed in de Brielse kleuren: een witte trui en een witte broek met rode band.

Over de prestaties op het veld is ons niets bekend. Wel is het duidelijk, dat de vereniging na enige jaren moet zijn opgeheven, want in 1906 wordt opnieuw een "B.F.C." opgericht, die evenals de oude club weldra werd aangeduid met "de rood-witten".

De vereniging tot verbetering van volksvermaak

De foto op bladzijde 14 is gemaakt in café Dedert en we zien het bestuur van de Vereniging tot Verbetering van Volksvermaak, afgekort als VVV. De vereniging organiseerde gedurende de wintermaanden enkele gezellig avonden, zoals op zaterdag 15 november 1924 in café Dedert.

Het bestuur van de V.V.V.:

Staande v.l.n.r.: I. Kruit,,

T. Mulder, A. Moerman,

L. Hoogstraten

Zittend v.l.n.r.: Schuppers,

A. Weltevreden en

A. Weggeman.

"Evenals vorige jaren", zo laat de Brielsche Courant weten, "was de zaal versierd en geheel met belangstellenden gevuld". Na de opening door de voorzitter A. Weltevreden werd om half negen de uitvoering begonnen met verschillende voordrachten, op de piano begeleid door H. Backers, wat "de gezelligheid vergrootte". Het moeten genoeglijke avonden zijn geweest, zo lezen we verderop "de stukken (...) zijn zeker in de smaak der aanwezigen gevallen, want vele malen is dit door handgeklap geuit en dikwijls is er gelachen". Na de pauze speelde de heer Verstraete "tusschen de leemten in" viool en tenslotte was er bal na.

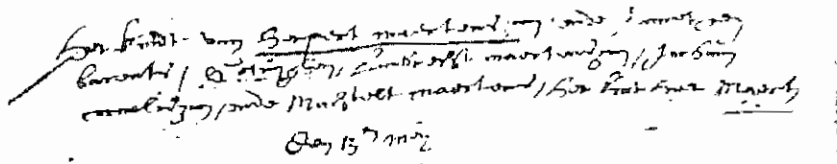
De vereniging zal een rustig bestaan hebben gekend, er is ons helaas niet veel meer bekend dat wat er in de krant van 18 november werd geschreven. Daarin wordt nog uitgekeken naar een volgende avond, eind december of begin januari, maar we vinden daarvan (via de klapper op de krant) geen verslag terug.

Maarten Harpertszn. Tromp, 1598 - 1653

A. van der Moer

Op 18 september jongstleden vond in de raadzaal van het stadhuis van Brielle de opening plaats van "Perikelen ter zee, herinneringen aan de zeeslagen van Maarten Harpertszn' Tromp". De vice-admiraal b.d. A. van der Moer opende deze tentoonstelling en hield voorafgaande daaraan een verhandeling over het leven en sterven van Maarten Harpertszn. Tromp.

Vier eeuwen geleden werd, op 23 april 1598, Maarten Harpertszoon Tromp geboren en op 3 mei gedoopt in de St.Catharijnekerk in Den Briel, de stad waar op 1 april 1572 de Prinsenvlag voor het eerst op bevrijd vaderlands gebied had gewapperd.

*Maarten Harpertszoon Tromp
geboren den 23 April 1598
gedoopt den 3 May 1598
in de kerk van St. Catharijne
den Briel
Dag 15 1598*

Inschrijving van Maarten Harpertszoon Tromp in het doopregister van de St. Catharijnekerk in Den Briel

In 1606 verhuisde de familie Tromp naar Rotterdam, waar vader Harpert Maertenszoon door de admiraliteit van de Maze werd belast met het bevel over een klein oorlogsschip.

Hij nam de achtjarige Maerten als kajuitsjongen mee aan boord. In 1607 werd het schip ingedeeld bij de vloot, die onder admiraal Jacob van Heemskerck -bekend van de overwintering op Nova Zembla- werd uitgezonden om de erfvijand in eigen wateren te bestrijden. Op 25 april vond de Slag bij Gibraltar plaats, waarin 's Lands vloot onder Van Heemskerck, die sneuvelde, Spanje een zware klap toebracht. Vervolgens deed Tromp sr. dienst in de Noordzee en het Kanaal, vooral tegen de Duinkerker kapers.

In 1609 begon het Twaalfjarig Bestand. Harpert verliet de marine en verwierf een koopvaarder, waarmee hij op West-Afrika ging varen. In 1610 werd het schip overmeesterd door een Engelse piraat na een gevecht, waarin Maerten zich "mannelijk gedroeg", zijn vader gedood werd en hijzelf gevangen genomen werd. Na twee jaar als kajuitjongen bij die Engelse kapitein ontsnapte hij in een Italiaanse haven. Teruggekeerd in Rotterdam bracht hij zijn moeder en drie zusjes het bericht van de dood van man en vader.

Maerten ging als timmermansleerling op een werf werken, maar zijn hart trok naar zee. Na enkele reizen als koopvaardijmatroos trad hij weer in dienst van de admiraliteit. In 1618 werd hij op een tocht tegen de Barbarijse zeerovers aangesteld tot stuurman maar al in 1619 ging hij in die rang terug naar de koopvaardij. In 1621 werd zijn schip genomen door een zeerover uit Tunis. Na een jaar werd hij door uitwisseling of loskoop uit de slavernij bevrijd.

Inmiddels was het Bestand afgelopen en Maerten nam weer dienst bij 's lands vloot. Hij voer als luitenant op de 'Bruynvisch', vooral in konvooidienst. In 1624 trouwde hij te Brielle in zijn doopkerk en werd hij belast met het bevel over het jacht 'St. Antonius', dat haringbuizen begeleidde. In 1625 kreeg hij een groter schip, de 'Gelderland', dat hij vier jaar commandeerde en waarmee hij tijdens een

konvooireis bij Nantes een succesvol gevecht leverde met vijf Duinkerkers.

In 1629 werd Piet Heyn opperbevelhebber van 's lands vloot. Hij koos Maerten uit om zijn vlaggenschip, De Groene Draeck, te commanderen en verklaarde dat hij "Veele kloeckmoedighe capiteynen had gekent, doch in deselve altijd eenigen misslagen had gevonden, maer noyt in Tromp, in wien hy al de deughden erkende, die in een zeeoverste worden vereischt".

Helaas sneuvelde de admiraal al tijdens zijn eerste tocht tegen kapers, op 17 juni 1629 bij Dungeness. Vlaggenkapitein Tromp nam de leiding over en bracht het gevecht tot een goed einde. Nadat de 'Groene Draeck' door de fout van een loods verloren ging, kreeg kapitein Tromp het bevel over de 'Prins Hendrik'.

Handwritten inscription in a church register, likely from the Sint Catharijnekerk in Den Briel. The text is written in a cursive script and includes the date "1634" and the name "Tromp". The inscription mentions the second marriage of Tromp.

Inschrijving in het trouwboek van de Sint Catharijnekerk in Den Briel met de vermelding van het tweede huwelijk van Tromp

In november 1633 stierf zijn vrouw; hij nam ontslag om voor zijn drie zoontjes te zorgen. Hij werd diaken in Rotterdam en hertrouwde in september, weer in Den Briel. Een jaar later werd hem het vice-admiraalschap aangeboden, maar hij weigerde. Wel aanvaardde hij in 1636 een walfunctie bij de admiraliteit in de bevoorrading.

In 1637 nam de onbekwame opperbevelhebber Van Dorp, samen met zijn tweede man ontslag, en werd de gewezen kapitein Tromp benoemd tot luitenant-admiraal van Holland en West-Friesland en "opperhoofd van 's lands vloot". Hij was toen 39 jaar oud en twijfelde aan eigen geschiktheid, maar hij aanvaardde zijn benoeming toch. Zijn vice-admiraal werd Witte Corneliszn. de With, een één jaar jongere Briellenaar met een moeilijk karakter, die hem veel zorgen zou baren. De nieuwe vlootvoogd begon meteen orde op zaken te stellen. De krijgstuicht kreeg zijn bijzondere aandacht.

Maarten Harpertszoon Tromp en Witte de With, de Brielse rivalen

In 1639 overleed zijn tweede echtgenote. De weduwnaar met zes kinderen kon nu geen ontslag nemen; er werd een grote Spaanse vloot verwacht, die versterkingen naar de Zuidelijke Nederlanden zou brengen. Die Tweede Armada moest worden opgevangen. Tromp ging patrouilleren in het Kanaal. In juni werden drie Engelse transportschepen met Spaanse troepen genomen, getuige de volgende brief:

Rotterdam desen 2 july 1639

Myn heer:

so terstont kryge ick ongetwijffelde tijdingh uyt het schryven van den admirael Tromp selfs in dato den 29 juny alsdat hy den voorgaenden dagh, namentlyck den acht en twintigsten, siende aenkomen drie Engelsche schepen, heeft denselven geboden om te strijcken, die sulcx weygerende, soo heeft hy haer doen blincken de tanden van Emilia (zijn vlaggenschip vdM), dewelcke sodanigen schrik causeerden, dat sy terstont in onmacht ende flauwigheyt sijn gevallen. Den admirael, sulcx siende, heeft als een goet medicus haer sieckte laeten visiteren ende bevonden, dat sy den buyck vol Spanjaarden hadden, menende daervan binnen Duynkercken in de kraem te leggen, maer de bovengenoemde schrick heeft een misgeboorte gecauseert ende hebben alsoo, op see, aen de werelt gebracht tien hondert en seventich Spanjaarden, die de Hollantsche vroetwijfs ende bakermoeren hebben terstont alsoo in de luyren gebonden, datse haest spoedig bequaem sullen sijn Rotterdams bier of water te drincken, wordende alle uyre alhier verwacht.

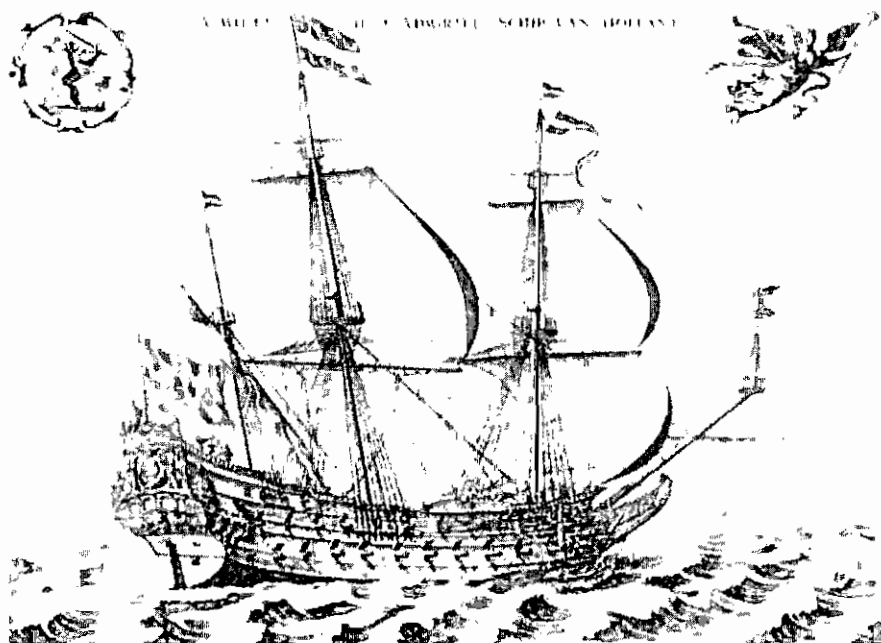
(w.g.) Vale

Op 15 september voer de admiraal met dertien schepen in het Kanaal, toen bij Beachy Head de vijand in zicht kwam. De volgende dag bleef hij voor de Armada uitvaren en viel hij de voorste van ongeveer zeventig vijandelijke schepen voortdurend aan. Na enige tijd verlegde de Spaanse admiraal De Oquendo zijn koers van oost naar noord. De vloten raakten uit elkaar en de volgende dag was er weinig wind. Tegen de avond ging de Oquendo onder de kust bij Folkestone ten anker en dat deed de Staatse vloot op enige afstand ook. Die nacht voerde Tromp met achttien schepen een felle aanval uit. Daags daarop werd in Calais de munitievoorraad aangevuld. Toen de vloot het Nauw weer overstak brachten de Spanjaarden zich op de rede van Duins in veiligheid.

Ook de Staatse vloot maakte aanstalten om naar binnen te gaan. De Engelse admiraal, die het ter rede liggende eskader commandeerde, liet waarschuwen, dat de Engelse neutraliteit moest worden geërbiedigd. Er volgden vijf weken van elkaar in de gaten houden, waarin tussen de drie vloten af en toe sprake was van incidenten en waarbij van de admiraal veel diplomatie werd vereist. Hij redde zich er steeds weer behendig uit, met veel tact en soms humor: bij dreigende problemen verontschuldigde hij zich bijvoorbeeld door aan te voeren dat hij de taal niet goed beheerste.

Inmiddels besepte het vaderland dat het erop of eronder zou worden. In een soort nationaal elan werd de vloot vrijwel elke dag versterkt. Ook politiek kreeg de admiraal steun in zijn hachelijke positie. Hij verwierf de door hem gewenste richtlijn om zonodig en op een gunstig moment de Engelse neutraliteit te schenden. Eerst hoopte hij De Oquendo naar buiten te krijgen, waarbij hij heel ver ging. Zo liet hij een lading voor de Spaanse vloot bestemde rondhouten uit Dover naar Duins begeleiden en bood zelfs buskruit aan!

De vijand bleef echter binnen en de admiraal besloot aan te vallen. Dat deed hij op 21 oktober en het werd een verpletterende overwinning. Hij bracht zelf rapport uit in de Staten-Generaal en zei toen: "door Gods genadigen zegen was het succes zulks (...) dat van de vloot, geweest zijnde in Duins 53 grote schepen, omtrent 40 gestrant, gesonken, gebrant als genomen en de verdere geharasseert ende hier en daer verstroyt waren".

De Aemilia. het vlaggeschip van Tromp

Na de Slag bij Duins sleepte de Tachtigjarige Oorlog zich nog tien jaren voort, maar eigenlijk was het pleit beslecht. Wel baarden de Duinkerkers nog zorgen, maar in 1646 werd dat kapersnest in samenwerking met de Fransen veroverd.

In 1642 trouwde de admiraal ten derde male, nu in Den Haag en met een dochter van voorname huize. Hij werd in de Franse adelstand verheven en ook in Engeland geridderd. In 1644 nam de admiraal zijn in 1627 geboren zoon Cornelis -die zijn voetstappen zou drukken- bij zich aan boord. Met 's lands vloot ging het weer minder goed. De autoriteiten incasseerden bij voorbaat wat nu vredesdividend wordt genoemd.

Tromp in gevecht met Duinkerker kapers (1638)

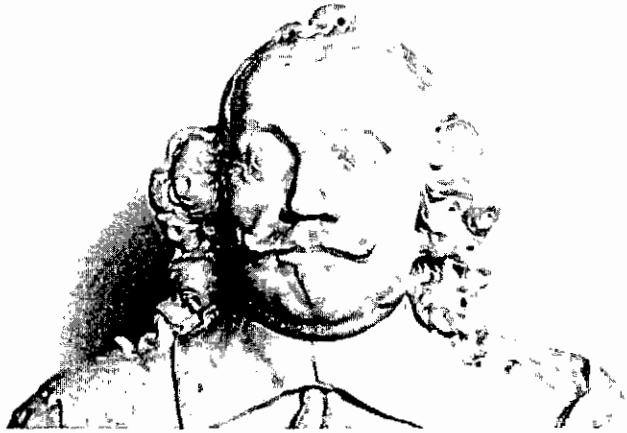
Na de Vrede van Munster in 1648 werden nieuwe plannen voor de vloot gemaakt, waarbij de adviezen van de admiraal werden veronachtzaamd. Er was veel last van zeeroverij en de verhouding met Engeland werd er niet beter op. Te elfder ure besloten de Staten-Generaal in 1652 tot versterking, maar dat was te laat. De admiraal

stelde strategische richtlijnen op, getiteld: "Consideratiën ingestelt op de jegenwoordige occasie ter zee". Daarin raadde hij aan om naast een paar konvooi-eskaders een gros, een hoofdmacht te formeren en daarmee de Engelse vloot in de gaten te houden. Zo zouden onaangename verrassingen worden voorkomen.

Eind mei 1652 ontstond bij Dover een incident over het vlaggensaalut, waarbij schotenwisseling plaatsvond en dat mede aanleiding werd tot het uitbreken van de Eerste Engelse Oorlog. Sommige Staatsgezinde Statenleden hadden de Prinsgezinde admiraal wel gedesavoueed, maar men kon hem niet missen, nu de nood aan de man kwam.

Maerten Harpertszn. Tromp was geen vriend van veel papieren en gedetailleerde instructies, omdat het volgens hem "niet mogelijk is om alle inconceniënte voorvallen bij geschrifte te stellen; daertoe van node soude syn een volume papier daerin oock d'officieren van de schepen soude comen te verbyseren". Maar hij bleek over een wel versneden pen te beschikken toen hij bij thuiskomst na de zomer-campagne op denigrerende wijs aan de tand werd gevoeld over zijn beleid. Door tegenwind en stormweer had hij de Britse vloot niet kunnen vinden. Hoort wat hij schrijft: "Ik wil u Hoogh Moghenden wel bekennen, dat het slaan met den vijand en mijn leven te wagen my niet de minste bekommring geeft. Maer al myn bekommring bestaet daerin, dat, als ik alles dat in my is, ten dienste van het land sal hebben gecontribueerd, dat ik dan, thuiskomende, met subtile vragen sal worden gemolesteerd, hetwelk my nooit in myn leven als nu, na de laetste reys, is wedervaren, zodat ik, in zee zynde, niet alleen zal hebben te studeren hoe den vyand afbreuk te doen, maer oock gestadigh bekommerd moet wezen, dat ik geen actiën en doe, hoewel door my dienstig geoordeeld, die door kwaadwilligen en afgunstigen anders zouden kunnen worden geïnterpreteerd. Ik wens-

te wel dat uwe Hogh Moghenden middelen wisten om my deze bekommernis te ontnemen. Ik voor my zie daertegen geen anders remedie, dan dat, indien ik u verzeker (gelyck ik mits deze doe), dat ik in alles soldaet- en zeemanschap naer het verstand dat God my gegeven heeft, zal gebruiken, dat u my ook per resolutie zult geruststellen dat ik, thuiskomende, buiten bemoeienis zal blyven van alle recherchiën, examinatiën etc. zynde ongehoord dat een opperhoofd van een gants leger zich zal moeten verantwoorden op alle subtile vragen: waarom niet liever dit en waarom niet liever dat gedaan? (...) Ik kan u niet verborgen houden, dat ik my aan een zodanige resolutie zoveel gelegen laat liggen, dat ik bekommerd zou zyn en ook niet genegen zou wezen in de aanstaande wintertocht zonder dezelve in zee te gaan".

Tromp voorgesteld als een zeegod na zijn overwinningen on 1639 op de Duinkers en de Spanjaarden

Men vond deze brief "zeer onfatsoenlijk", maar nadat hij enige tijd was vervangen door Witte de With, die door zijn gestrengheid en staatsgezindheid bij het zeevolk echter zeer impopulair was, gaf men hem wel zijn zin en voer hij weer uit. Op 10 december versloeg 's lands vloot de Engelse bij Dungeness. De Driedaagse Zeeslag -februari/maart 1653- liep minder goed af, maar een groot deel van de begeleide thuisvarende koopvaarders kwam behouden door het Kanaal. In juni liep 's lands vloot in de Slag bij Nieuwpoort zware schade op. De Republiek stond er niet zo goed voor.

Uitkomst bracht de Slag bij Ter Heide -10 augustus 1653-. Die eindigde onbeslist, maar de Engelse vloot werd zodanig gehavend, dat onze koopvaardij weer veilig kon varen en de Engelse voorwaarden bij de vredesonderhandelingen werden afgezwakt. Tegen het eind van het gevecht kreeg de admiraal een dodelijke treffer van een musketkogel in de borst. Zijn laatste woorden waren "Ik heb gedaan, houdt goede moed!".

Johan de Witt noemde de gesneuvelde vlootvoogd een "zeeheldt, welckers gelycke de aerde niet veel heeft gedragen ende mogelyck niet lichtelyck in 't toekomende sal syn te vinden". Vondel, Cats en veel andere vaderlandse dichters hebben talrijke verzen aan Maerten Harpertszn. Tromp gewijd. Meest eerdichten, maar er zijn ook een paar schimpdichten bij, want evenals andere uitblinkers had ook hij vijanden en was hij af en toe het slachtoffer van laster en achterklap. Wij kennen hem als de vaderlijke figuur, die de bijnaam "Bestevaer" verwierf. Op het Koninklijk Instituut voor de Marine in Den Helder hangt aan de muur zijn uitspraak "Waartoe zou ik die eerlijke lieden, die immers hun leven met mij wagen, anders dan wel aanspreken en bejegenen; waartoe zou ik schelden en vloeken? Ik kan met een goed woord meer uitrichten dan anderen met tien kwade".

Hem sierden ook destijds in hoog aanzien staande deugden als eenvoud, soberheid, rechtschapenheid en vroomheid. Hij was voor veel latere zeehelden de leermeester. In het land werd zijn dood diep betreurd. Een praaltombe dekt zijn graf in de Oude kerk te Delft. Ik besluit met de laatste regels uit Vondels "Ter nagedachtenis": "Hy heeft zichzelf in 't hart der burgren uitgehouwen, dat beelt verduurt de pracht van graf en marmarsteen". Het is mij een eer en genoegen hierbij deze aan Bestevaer gewijde tentoonstelling geopend te verklaren.

Over de auteur

De vice-admiraal b.d. A. van der Moer is geen onbekende in maritiem- historische kringen. Hij heeft talrijke publicaties op zijn naam staan en was onder meer lid van de begeleidingscommissie geschied-schrijving Koninklijke Marine in de Tweede Wereldoorlog. Hij woont in Bilthoven.

DE VOORGESCHIEDENIS VAN HET BRIELSE MUSEUM (1887-1912)

A.A. van der Houwen

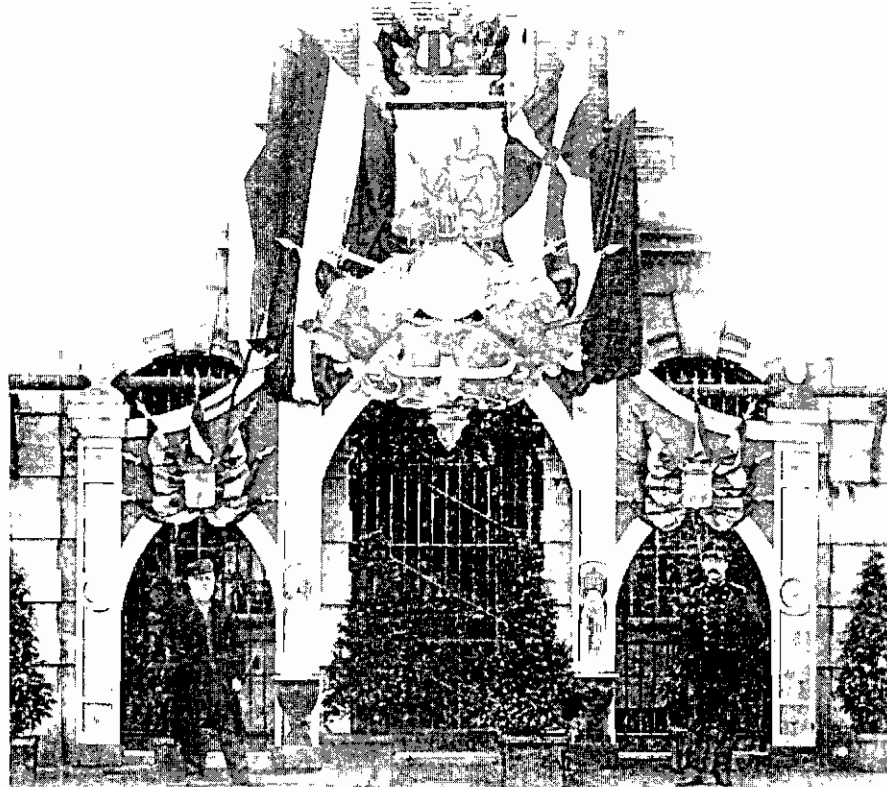
Het zal velen zijn ontgaan, maar het is dit jaar honderd jaar geleden, dat een landelijke commissie in het leven geroepen werd met het doel een museum te Brielle te stichten ter ere van de vlootvoogd Maarten Harpertszn. Tromp. Hoewel zij niet in hun opzet slaagden, stonden de commissieleden van destijds toch aan de wieg van ons huidige Historisch Museum Den Briel 'Maarten Harpertszn. Tromp'.

Aan de opening van de Brielse oudheidkamer, die we voor het gemak maar direct tot museum rekenen, was 25 jaar inspanning voorafgegaan. In dit artikel volgen we de moeizame voorgeschiedenis van ons museum.

Vroegste pogingen.

De vroegste vermelding van activiteiten om te komen tot een museum dateert van 1888. Naar aanleiding van het derde eeuwfeest van 1 april 1872 had de stad Brielle in de volgende jaren een grote collectie prenten ontvangen van de kunstverzamelaar Alexander Verhull. Hoewel deze collectie van grote waarde was, werd hiermee betrekkelijk weinig gedaan. Het ontbrak de gemeente aan een goede expositieruimte. Dit trok een aantal mensen zich aan. Toen in 1887 een "oud gebouwtje met een zeer antiek geveltje" te koop werd aangeboden, staken deze mensen de koppen bij elkaar en werd de 'commissie tot oprichting van een gemeentemuseum' opgericht. De eerste taak was natuurlijk het verkrijgen van gelden en hun hoop was gericht op koning Willem III; als de koning een bijdrage levert, zullen de commis-

sieleden hebben gedacht, volgt de rest vanzelf. Helaas ontvingen zij enkele dagen later het teleurstellende antwoord, dat de koning "geen termen heeft gevonden dit verzoek (om financiële steun) in te willigen". Andere pogingen om voldoende gelden te verwerven hadden evenmin succes en het pand werd voor hun neus verkocht aan een ander. De commissie stierf vervolgens een stille dood.

De hoofdwacht in Brielle, tijdens de Trompherdenking in 1898

De Nederlandsche Trompcommissie

De volgende serieuze poging dateert uit 1898. Aan Cornelis Moerman (1848-1926), op dat moment hoofdonderwijzer in Tinte, komt de eer toe het initiatief te hebben genomen. In april van dat jaar nodigde hij een aantal personen uit om in hotel "De Nymf" bijeen te komen en plannen te ontwikkelen om een museum op te richten ter gelegenheid van de 300ste geboortedag van Maarten Harpertszn. Tromp. Alle aanwezigen waren direct enthousiast en besloten werd de plannen nader uit te werken. Tijdens de tweede bijeenkomst -op 28 september- werd men het erover eens dat de vorming van een dergelijk museum landelijk gedragen moest worden en er dus een "Nederlandse Trompcommissie" zou moeten worden gevormd met diverse plaatselijke subcommissies. Diezelfde avond werd de Brielse (sub-) commissie officieel opgericht.

Het bestuur van de commissie richtte zich vervolgens tot een groot aantal aanzienlijke personen. Op 31 januari 1899 kon de eerste vergadering plaatsvinden van de "Nederlandsche Trompcommissie". De reacties waren in eerste instantie veelbelovend en de Trompcommissie had dan ook een vliegende start. Jhr.J.A. Roëll, minister van Marine en gepensioneerd vice-admiraal, werd bereid gevonden het ere-voorzitterschap op zich te nemen. En ook andere aanzienlijke Nederlanders, onder wie leden van Eerste en Tweede Kamer, Commissarissen van de Koningin, een hoogleraar, een opperrabijn en de directeur van het "Nieuws van de Dag", namen zitting in de commissie. Op 31 januari 1899 kon in Den Haag de eerste vergadering gehouden worden van de Nederlandsche Trompcommissie. Hierbij werd de doelstelling nog eens duidelijk onder woorden gebracht: "als huldeblijk, waarmede het Nederlandsche volk de nagedachtenis van den grooten zeeheld Maerten Harpertszoon Tromp dankbaar wenscht te eeren, worde in zijne geboorteplaats, de stad Brielle, een

Trompmuseum gesticht". De Trompcommissie telde uiteindelijk 64 personen en het was vanzelfsprekend vrijwel onmogelijk vergaderingen uit te schrijven. Er werd dan ook een hoofdbestuur van circa dertien personen gevormd die op 4 maart in café "Fritschky" aan de Maaskade in Rotterdam zijn eerste vergadering had. Binnen dit bestuur werden de Brielse leden aangewezen tot respectievelijk voorzitter (N.J.C.S.H. Lette), wnd. voorzitter (M.L. Veenenbos), secretaris (C. Moerman) en penningmeester (Joh.H. Been), zodat in de praktijk de Brielse commissie de centrale rol bleef spelen.

De Trompcommissie berekende dat er voor de oprichting van een museum minstens 20.000 gulden nodig zou zijn. Om dit bedrag bijeen te krijgen moest een landelijke geldinzamelingsactie worden opgezet. Vol enthousiasme zette men zich aan het werk.

De start is veelbelovend. Er komt zelfs koninklijke steun: Koningin Wilhelmina en Koningin-moeder Emma schrijven namelijk ieder in voor f100,-. De in Batavia in het leven geroepen subcommissie blijkt opvallend succesvol; maar liefst 2000 gulden wordt bijeengebracht voor het Trompmuseum. Maar deze bijdragen blijken niet representatief voor de overige ontvangst.

In Rotterdam tracht de journalist en voordrachtskunstenaar Henri M. Dekking de vroegere Trompcommissie -die enige jaren geleden in de stad had bestaan- nieuw leven in te blazen: "Er is in Rotterdam weinig animo", zo moet hij echter aan Been schrijven, "Deze week heb ik met een klerkje samen honderd brieven geschreven en verzonden aan alle mogelijke lui met verzoek lid van de subcommissie te worden. En ik heb vier toestemmingen! (...) Geen van de oude Trompcommissie wil meer!".

De opbrengst van de geldinzamelingen is navenant. Vanuit Alkmaar ontvangt Been een briefje met de volgende inhoud: "Geachte heer Been! Onze oude burgemeester had niet veel animo zich te bemoei-

en met de lijst van de Trompcommissie en verzocht mij dit te willen doen. Tengevolge daarvan heb ik iemand genomen die gewoon is met zulke lijsten te lopen, welke zich maarmede ruim 6 dagen heeft onledig gehouden en waarvoor ik hem *f*5,- heb betaald.

De uitslag is echter bedroevend: een persoon (nl. ik) tekende voor *f*10,-, 2 voor *f*5,- en 7 voor *f*1,-. Dus tezamen slechts *f*27,- hetgeen hij mij afdroeg; hij verklaarde nimmer met een lijst te hebben gelopen, waarvan het resultaat zoo slecht was. Ik moet echter erkennen dat er in de laatste tijd te Alkmaar zooveel gevraagd wordt en dat de opbrengst voor het standbeeld van J.Pz Koen te Hoorn niet veel hoger lag.

Ik zend u de resterende *f*22,- per postwissel toe en verzoek u beleefd mij inliggende quitantie geteekend te retourneren.

Vanuit IJsselstein bericht de burgemeester: "(...) voor de stichting van een Trompmuseum in de stad Brielle is ontvangen een bedrag van *f*6,50. Deze som zal u na aftrek der onkosten per postwissel worden overgemaakt."

De burgemeester van Vlaardingen meldt dat de collecte "heeft opgeleverd een bedrag van *f*7,-. De onkosten hebben bedragen *f*1,-. Mitsdien wordt heden aan uw adres per postwissel overgemaakt eene som van *f*6,-".

De burgemeester van de Zeeuwse plaats Kapelle kan tot zijn spijt slechts *f*2,50 toezeggen. Hij had nog getracht om de collecte op het juiste moment te laten plaatsvinden en had daarom zelfs tot december gewacht. Maar het mocht niet baten, de 2000 zielen van Kapelle hadden dat jaar al zoveel collecten zien passeren (voor de Maatschappij van Weldadigheid, voor het Christelijk Gesticht voor Blinden te Utrecht, voor de Volks sanatoria, voor het fonds voor arme vissers te Scheveningen, voor het fonds van de Gewapende Dienst, voor de plaatselijke Diaconie en voor "Trouw aan Koning en Vader-

land”), dat zij niet meer dan dit bedrag bijeen brachten. “Dit is werkelijk teveel in een jaar en de opbrengst voor het Trompmuseum is de geringste geweest” concludeert de burgemeester spijtig.

Deze lijst van brieven kan moeiteloos worden uitgebreid; telkens is de boodschap dezelfde: er is weinig animo en de bedragen zijn gering. Na een jaar is het eigenlijk al duidelijk dat het beoogde bedrag niet gehaald zal kunnen worden en wordt het stil rond de Trompcommissie.

In december 1900 schrijft L.A. Tromp, lid van de Trompcommissie en voorzitter van de subcommissie te Leeuwarden, aan Been: “Hoevel ik maar al te zeer vrees dat de zaak fiasco heeft gemaakt, is het dunkt mij niet te veel gevraagd wanneer de leden van het hoofdbestuur daarmee in kennis werden gesteld”. Inderdaad moet men de feiten onder ogen gaan zien; het zal nog lang gaan duren voordat er van een oprichting van een museum sprake kan zijn. Er wordt besloten -in maart 1901- van het ingezamelde geld obligaties te kopen en op betere tijden te wachten.

Enige maanden later onderneemt men in Brielle nog een laatste poging om het tij te keren. In september 1901 gaat de gemeentebode Verbrugge langs de deuren. Burgemeester Lette heeft met vijftwintig gulden hoog ingezet, notaris L.P. van den Blink doet niet voor hem onder, maar dit mag de toon niet zetten; niet meer dan dertig mensen zijn bereid een bijdrage te leveren en de meesten niet meer dan een gulden. Er kan ‘s avonds weliswaar ruim f140,- in de boeken worden bijgeschreven, maar aan de problemen veranderde dit niets.

De pogingen worden gestaakt

In december 1902 luidt de huishoudelijke commissie de noodklok. Er is sinds de actie van Brielle niets meer binnengekomen en men stelt voor om een beslissing te nemen in hoeverre aan het oorspronkelijke plan gevolg kan worden gegeven. Op dat moment is er nog geen vijfduizend gulden in kas. De huishoudelijke commissie moest erkennen geen kans te zien om zelfs maar op bescheiden schaal een museum te stichten en stelde het Hoofdbestuur voor om de Commissie op te heffen en het geld in beheer te geven aan de gemeenteraad van Brielle.

De opkomst bij de laatste vergadering was bedroevend: naast voorzitter Veenbos en secretaris/penningmeester Been waren slechts H. Hoijer (kassier) en N. MacLeod (gepensioneerd vice-admiraal) naar café 'Fritschky' gekomen. Hoijer had nog iets van het oude vuur en pleitte voor de oprichting van een museum. Indien er eenmaal een plaats zou zijn voor een verzameling, zo redeneerde hij, dan zouden de personen "die in het bezit zijn van voorwerpen, welke op Voorne's verleden betrekking hebben" genegen zijn om deze af te staan. Been twijfelde hieraan, als archivaris had hij al jaren gepoogd om voorwerpen te verzamelen, maar het bleef moeizaam, maar het zou misschien nuttig zijn om een eigen gebouwtje, desnoods enkele lokalen in te richten. Nu lag alles verspreid over de zolders van het stadhuis. Veenbos kwam met het idee om enige lokalen van de voormalige gevangenis te gebruiken, op dat moment is er nog een tekenschool in gevestigd, maar dat zou kunnen veranderen. MacLeod stelt voor om "zooveel als maar mogelijk was te verzamelen" en dit "voorloopig in de oudheidkundige afdeling van het gemeentearchief te Brielle te deponeren". Dit laatste werd door de commissie unaniem onderschreven en besloten werd dit als richtlijn te laten dienen voor de te benoemen commissie van beheer. Ove-

rigens is uit de hier gevoerde discussie wel duidelijk, dat de grondleggers van het Trompmuseum een museum voor ogen stond, waarin alle voor de streek van belang zijnde objecten te zien waren. De naam Trompmuseum is dus ook in aanleg geen vlag geweest die de lading moest dekken, maar een eerbetoon aan de Brielse vlootvoogd. Vervolgens werd een verzoekschrift aan het gemeentebestuur gericht, waarin verzocht werd om het beheer van de gelden van de Trompcommissie te gaan beheren. De gelden moesten tegen een rente van tweeëneenhalf procent worden uitgezet tot het gestelde bedrag, namelijk twintigduizend gulden, was bereikt.

De gemeenteraad aanvaardde het verzoek van de Trompcommissie en stelde op 29 april 1903 "de commissie tot beheer der gelden bestemd tot stichting van een Trompmuseum" in, voor het gemak werd veelal gesproken over het "Trompfonds". De commissie moest jaarlijks verantwoording afleggen aan de gemeenteraad en bestond uit drie personen. Benoemd werden Joh.H. Been, M.L. Veenbos en C. Mol. De heren kweten zich de volgende jaren prima van hun taak, maar zij zagen wel in dat het museum op deze manier niet veel dichterbij kwam.

De archiefcommissie

De ontwikkeling kreeg vanuit onverwachte hoek een nieuwe impuls. Op 5 september 1905 werd door de gemeenteraad een archiefcommissie in het leven geroepen, bestaande uit burgemeester mr.F.J.D.C. Egter van Wissekerke, archivaris Joh.H. Been, A.J.N. Fabius -commandant van het in Brielle gelegerde Korps Torpedisten maar ook archivaris van Bussum- en de raadsleden Rademaker en De Snoo. Hoewel de naam van de commissie anders doet vermoeden, was haar taak beperkt tot het beheer van de al eerder genoemde collectie Ver Huell. De commissie adviseerde de raad

inzake een doelmatiger berging van de platen, het vervaardigen van een catalogus enz.

Stadsarchivaris Joh. Been, de drijvende kracht achter de Trompcommissie

Het is duidelijk dat Joh.H. Been de drijvende kracht is achter de commissie. Hij tracht op deze wijze de oude wens van een museum te verwezenlijken. De archiefcommissie (lees: Been) heeft duidelijke ideeën over de bruikbaarheid van het archief (lees: de col-

lectie Ver Huell). Het liefst zou zij de prenten willen exposeren. In maart 1908 doet zij het voorstel aan het college van B.&W. om 'een Trompmuseum' te stichten. Dit wordt echter van de hand gewezen. Wel wordt het andere voorstel goedgekeurd om het oud-archief over te laten brengen van de zolder van het raadhuis naar de lokalen van de vroegere gevangenis. Feitelijk wordt hiermee een belangrijke stap gezet naar het latere museum.

De commissie gaat gedreven voort en beperkt zich niet langer tot de prentencollectie. Zij gaat actief op jacht naar aanwinsten die niet zozeer tot een archief behoren maar meer tot een museumcollectie, en heeft hiermee succes. De gemeenteraad verleent medewerking, door in april 1910 een subsidie van f50,- te geven "voor het inrichten eener oudheidkamer". Dit geld was overigens afkomstig uit de renteopbrengst van het Trompfonds, dat inmiddels was gegroeid tot f8000,-. Ook de volgende jaren krijgt de commissie geld uit het fonds. Hiermee werd het lot van de oude Trompcommissie met dat van de oudheidkamer verbonden.

De oudheidkamer is een feit

Op 27 mei 1912 is het zover; de oudheidkamer opent de deuren voor het publiek. Er is geen sprake van een officiële opening, daarmee wil men wachten tot een beter tijdstip -dat komt er overigens nooit-. Op die dag -het is Tweede Pinksterdag- is er veel volk in de stad, omdat er een zang- en muziekconкурс wordt gehouden, en daar wil de commissie van profiteren. De openstelling blijkt een groot succes. Maar liefst 451 mensen bezoeken de oude gevangenis. In de krant wordt hiervan uitvoerig verslag gedaan. Het is vermakelijk te lezen hoe twee jongens "een paar kwartiertjes" in de cel opgesloten waren geraakt, toen de deur achter hen in het slot was gevallen.

Het succes wordt direct omgezet in duidelijke afspraken: de openingstijden en entreegelden worden door de archiefcommissie vastgesteld. Vervolgens richt zij een brief aan B.&W., inhoudende, dat met de totstandkoming van "het stedelijk museum" de taak van de archiefcommissie als geëindigd kan worden beschouwd en het verzoek om de leden van hun taken te ontheffen.

De museumcommissie en hoe het verder ging

Op het verzoek van de archiefcommissie, om van haar taken te mogen worden ontslagen, komt het verzoek van burgemeester en wethouders om door te gaan onder de naam 'museumcommissie' en toezicht te houden over het museum. De commissie gaat hiermee akkoord. Een van de eerste besluiten, die zij moet nemen, is dat het museum gedurende de wintermaanden gesloten blijft. Het bezoek liep na de zomer zo sterk terug dat openstelling niet rendabel kon zijn.

Jaarlijks ontvangt de museumcommissie driekwart van de rente van het Trompfonds als subsidie, totdat in 1939 besloten wordt om het fonds op te heffen en het totale bedrag aan de commissie over te dragen ten behoeve van een reorganisatie, uitbreiding en verbetering van het museum. Na bijna 40 jaar werden de in het hele land ingezamelde gelden eindelijk aangewend voor een museum in Brielle.

Over de auteur:

De heer drs. A.A. van der Houwen woont op Rozenburg. Hij is adj. streekarchivaris van Voorne-Putten en Rozenburg.

Wandkleed in het Trompmuseum, gefotografeerd in 1924 met Johan Korndörffer. Hij poseert hier met de reddingsmedaille, verkregen na het redden van een jongen die door het ijs was gezakt.

De geboorte van de vereniging “Vrienden van het Trompmuseum”

G. Klok-van den Blink

Het is donderdag 22 oktober 1958. Na een ‘draagtijd’ van amper vier maanden zetten twee heren een kind op de wereld. Dokter is erbij; zuster kijkt belangstellend toe. Het kind zal heten ‘de Vrienden van het Trompmuseum’. Dat kind is nu veertig jaar en hier volgen wat herinneringen aan de maanden die aan de geboorte voorafgingen.

Twee jaar eerder, dus in 1956, was het Brielse museumgebouw, de vroegere stadswaag en -onder hetzelfde dak- de gevangenis, na een ingrijpende restauratie opgeleverd.

Als conservator werd aangesteld de heer Klok, archivaris van de stad, die vlakbij zetelde in het huis op de hoek Wellerondom en St.Catharijnehof. Hij stond voor de taak met de beschikbare middelen, die al van oudsher in het museum een plaatsje hadden, vulling te geven aan de lege zalen. Oude foto’s tonen aan hoe ruim en leeg die zalen en zaaltjes toen waren... Het was een zware klus; wat moest er in?. In elk geval iets van 1 april 1572! Daar toch kwam in de eerste plaats het bezoek naar kijken. Het bleek een moeilijke taak om het museum in te richten.

Het is juli 1958 en we zijn op Kranenhout Oostvoorne. Bij de familie Klok is de vader plotseling nogal ziek. Voor alle zekerheid wordt de huisarts erbij gehaald. Dokter Monster komt spoedig. Hij maakt een zijdelings praatje met de patiënt. Hij vertelt hoe hij in een achteraf duinhuisje een ‘ouwe kist’ had zien staan, die geen stuiver waard

heette, maar die bij nadere beschouwing zorgvuldig bleek te zijn beschilderd en naar hij meende ... antiek!

De patiënt vergeet zijn ellende wanneer aan de orde komt hoe veel mooie oude zaken opgeruimd worden, terwijl zij een herinnering betekenen aan de nu snel uit het zicht rakende leefwijzen in onze omgeving.

“Wat jammer toch”, dachten beiden, “zo’n kist zou je moeten kunnen verwerven voor het Trompmuseum”. Dit was toendertijd het enige museum op het eiland en daar was al een afdeling ‘folkore en strekkostuum’.

*Stijkkamer in het Tromp-
museum, omstreeks 1956*

Na de heropening in 1956 had de conservator in de Brielsche Courant een oproep gedaan aan de lezers om oude spulletjes die in hun ogen wellicht waardeloos waren, maar verband hielden met de cultuurhistorie van het eiland, aan het museum te schenken.

Die oproep vond weerklank. Veel mensen heeft het ertoe gebracht iets aan het museum af te staan. Zelfs vanuit Rozenburg werden schenkingen gedaan. De redactie van de krant gaf geen geringe ondersteuning door alle ingebrachte stukken met naam en toenaam in een aparte rubriek ‘Rondom de Catharijne’ te vermelden.

De conservator was zich overigens terdege bewust dat hij met een jaarlijkse bijdrage van 200 gulden, wilde hij het museum meer armslag geven, fondsen van elders moest aanboren. Verzoeken om subsidie, onder meer bij het Anjerfonds, leverden het bericht op, dat een gemeentelijke instelling als het Trompmuseum daarvoor niet in aanmerking kwam.

En dat nu juist was het onderwerp van gesprek tussen arts en patiënt. Het is dus nodig om een vereniging op te richten. Want die kan wél subsidie aanvragen. Dit was de conceptie van de vereniging 'Vrienden van het Trompmuseum'.

Het was slechts een kwestie van tijd om mensen te vinden, die plaats wilden nemen in het bestuur. Dezen werden gevonden: mevrouw (zuster) Felix, directrice van het Catharina gasthuis, mevrouw A. Noordermeer-Lageweg, gehuwd met de toenmalige dijkgraaf van het waterschap de 'Brielse Dijkkring', de heer J. Walraad, belast met het toezicht op de restauratie van de Catharijnekerk, de heer mr. H.G. van Everdingen, directeur van de Nationale Nederlanden en woonachtig op de 'Olyphant' te Heenvliet, de heer A.W. Monster, arts te Oostvoorne, en de heer J. Klok, archivaris-conservator van de gemeente Brielle.

En toen was de geboorte daar; op 22 oktober 1958 kreeg de vereniging haar beslag tijdens een geanimeerde bijeenkomst in het Trompmuseum. Daarbij waren ruim twintig personen aanwezig.

Over de auteur

Mevrouw G. Klok-van den Blink woont te Oostvoorne, zij is als echtgenote van de vroegere archivaris-conservator nauw betrokken geweest bij het reilen en zeilen van het Trompmuseum.

Museum - en Streekinformatie op Internet

Sinds kort is er over de streek en over musea in Nederland heel wat informatie te vinden op Internet. De belangrijkste Internet-adressen op dit gebied luiden thans als volgt:

Musea in Nederland:

<http://www.tribute.nl/hollandmuseums/nl/frames/html>

Streekinformatie:

<http://www.vpri.com/main.htm>

Internet-adressen willen nog wel eens wijzigen. Als service aan de lezers zal de redactie in het vervolg de belangrijkste adressen op de binnenkant van de omslag (achter) publiceren.

Tentoonstellingen

In de **Bibliotheek 'Het Arsenal'** in Brielle is tot 7 november een tentoonstelling te zien over leven en wonen in Zwartewaal. De aandacht gaat vooral uit naar de vroegste bewoningsgeschiedenis van dit voormalige vissersdorp. Onder meer worden voorwerpen getoond, die in 1972 werden aangetroffen bij de vroegere ridderlijke woontroen van Zwartewaal. Ook zijn fragmenten te zien van bodemvondsten in het nieuwe bedrijvenpark 'Seggelant'. De tentoonstelling is ingericht door de Historische Werkgroep Zwartewaal.

Belangrijke publicaties

Matsewa

Joodse begraafplaatsen op Voorne-Putten

Geervliet en Zuidland

Riet de Leeuw van Weenen-van der Hoek

Hanna van Toledo-Azulai e.a.

(Uleman-De Residentie, Zoetermeer, 1998) f. 25.-

Geborgen Hoofdstukken

Heerlijkheden in het streekarchief Voorne-Putten en Rozenburg

F. van Hoorn en L.W. Hordijk

(Drukkerij Bremer Oud Beijerland, 1998) f. 15.-

Het archief van het ambacht Zuidland, 1551-1811

L.W. Hordijk

Een inventaris met een uitvoerige inleiding en een aantal bijlagen.

(Brielle 1998) f. 30.-

Alle genoemde uitgaven zijn verkrijgbaar in het Streekarchief, geopend van dinsdag t/m vrijdag, van 09.00 - 16.00 uur.

Aanmelding

Ondergetekende

Adres

Postcode Plaats

Meldt zich aan
voor het

- persoonlijk lidmaatschap
(contributie f 20,-)
- familielidmaatschap
(contributie f 30,-)

van de vereniging 'Vrienden van het Historisch Museum Den Briel'

Datum: Handtekening

Verzendadres: Vrienden v/h Historisch Museum Den Briel
p/a. F. Keller
Jan Matthijssenlaan 12
3232 ED Brielle

Fax: (0181) 413855
e-mail: F.Keller@inter.NL.net

N.B. Na 1 juli is alleen nog de halve contributie verschuldigd; na 1 november wordt voor de resterende maanden geen contributie meer geheven. Voor de betaling van de contributie ontvangen de leden een acceptgirokaart.

Auteursinstructies

Historische artikelen over Brielle en de streek zijn welkom. Geadviseerd wordt vooroverleg met de hoofdredacteur, drs. A.A. van der Houwen, te plegen. Hij is bereikbaar tijdens kantooruren onder nummer (0181) 475154.

Aanlevering van de artikelen in computer-leesbare vorm, of tenminste met schrijfmachine geschreven, wordt op prijs gesteld. De redactie behoudt zich het recht voor, in overleg met de auteur, artikelen in te korten of te wijzigen.

Na publicatie ontvangen de auteurs twee overdrukken en - op verzoek - een kopie op floppy.

Advertentietarief

Een pagina per jaar (2 edities): f. 200.-

Copyright

Overname van artikelen uitsluitend met bronvermelding en na verkregen toestemming van de redactie.

Belangrijke telefoonnummers en Internet-adressen:

Meldpunt Monumentenzorg: tijdens kantooruren:
(0181) 471111 (gemeente Brielle; mevrouw Angelique van Oers)

Meldpunt 'Cultureel Erfgoed': tijdens kantooruren van
dinsdag t/m vrijdag:

(0181) 475473 (Hist. Museum Den Briel; mevrouw Lenie van
Steenbergen).

Musea in Nederland:

<http://www.tribute.nl/hollandmuseums/nl/frame.html>

Streekinformatie:

<http://www.vpri.com/main.htm>